Kvanefjeldsvalget i Grønland

Valget i Grønland er overstået, og alt tyder på et regeringsskifte. Skal man tro de mange udtalelser, der er kommet frem i dagspressen, var Kvanefjeld (Kuannersuit) en af de afgørende faktorer.

Kvanefjeld er beliggende få kilometer nordøst for den sydgrønlandske by Narsaq, et område kendt for natur, landbrug og nordbohistorie. Spørgsmålet har været, om man her kunne etablere et åbent minebrud med en årlig produktion på ca. 3 mio. tons malm uden risiko for mennesker, erhverv, jord, vand, flora og fauna. Interessen i netop Kvanefjeld skyldes en stor mængde sjældne jordarters metaller, der i disse år er interessant bl.a. i forbindelse med den grønne omstilling og sågar geopolitisk.

Malmen fra Kvanefjeld indeholder ikke blot sjældne jordarters metaller, men også en række ”biprodukter” så som zink, fluor, uran og thorium. Støv fra minen, malmtransporten, anvendte kemikalier og deponier (gråbjerg og tailings) er i minesammenhæng kendte problemer.

Affald
Realiseres Kvanefjeldsprojektet skal der fjernes store mængder klippe (gråbjerg) for at komme frem til mineralerne. Af den malm, man udvinder, forventes ca. 2 % at blive eksporteret. De resterende 98 % ender som affaldsprodukter (tailings) og skal oplagres i og omkring den eksisterende Taseq Sø. De oplagrede affaldsprodukter vil indeholde restkoncentrationer af forskellige grundstoffer, herunder uran og thorium, samt kemikalier fra behandling af malmen.

Udfordringen bliver i givet fald at håndtere disse forureningskilder, ikke blot mens minen er i drift (anslået til 37 år), men også efterfølgende. Det vil bl.a. kræve et omfattende og vedvarende myndighedstilsyn samt skrappe vilkår i udnyttelsestilladelsen.

Retten til råstoffer
Retten til den grønlandske undergrund tilhører det offentlige, senest Selvstyret. Selve udnyttelsen varetages dog i reglen af private mineselskaber, der opererer på baggrund af en licens udstedt med hjemmel i den grønlandske råstoflov.

En sådan licens eksisterer for Kvanefjeldsprojektet, dog kun for efterforskning. Licenshaveren er det australske efterforskningsselskab Greenland Minerals Limited, der også har kinesiske interesser i ejerkredsen. Skal Greenland Minerals have lov til at udvinde mineraler, kræves der også en udnyttelsestilladelse.

Uran og minedrift
Siden slutningen af 1980’erne har efterforskning efter og udnyttelse af radioaktive elementer i undergrunden i realiteten været umulig i Grønland. Selv om et forbud ikke har været lovfæstet, har det været fast praksis, og i 1990’erne blev ”nultolerancen” tilføjet til standardvilkårene for efterforskningstilladelser.

I Grønland blev minedrift imidlertid relevant igen, da Grønland året efter selvstyrelovens indførsel i 2009 hjemtog udnyttelsen af mineraler. Kun få efter, i 2013, blev den da 25 år gamle nultolerancepolitik i Grønland vedr. uranudnyttelse ophævet med et meget spinkelt parlamentarisk

flertal. Det oprindelige flertal for uranudnyttelse er muligvis nu væk, og vi kan formodentlig se frem til, at det grønlandske selvstyre i den kommende valgperiode ikke vil tillade udnyttelse af mineralforekomster, der indeholder uran, og da slet ikke Kvanefjeld. Om det flertal så igen skifter efter næste valg, er uvist.

Licenshavers forventninger
Under normale omstændigheder har et selskab med en efterforskningstilladelse en forventning om også at få en udnyttelsestilladelse, hvis ellers projektet viser sig at være forsvarligt, bl.a. på baggrund af miljøvurderinger. Dette hænger sammen med, at mineselskabet i efterforskningsperioden kan bekoste mange millioner kr. på efterforskning og derfor også ønsker at kunne få udvindingen i gang, hvis resultatet af efterforskningen er positivt. I relation til Kvanefjeld er der formodentlig bekostet et trecifret millionbeløb.

Nu lader det dog til, at Selvstyret vedr. Kvanefjeld har fortrudt (flertallet er skiftet), og så står Greenland Minerals med udsigt til store og forgæves afholdte omkostninger. Selskabets aktie faldt angiveligt med 44 % inden for det første døgn efter valget!

Spinkelt flertal er et problem
Situationen i Grønland har eksponeret en særlig politisk risiko. Baseres så væsentlige politiske beslutninger, som muligheden for at udnytte uranholdige mineralforekomster er i en grønlandsk kontekst, på et meget spinkelt parlamentarisk flertal, så risikerer projekter at falde, når de politiske vinde vender. Store politiske beslutninger bør bygge på en bred opbakning.

Uanset om man går ind for udnyttelsen af minedrift i Kvanefjeld eller ej, er der et mineselskab, der i en årrække har ofret store ressourcer på at undersøge en mulig udnyttelse af Kvanefjeld. Nægter Selvstyret på nuværende tidspunkt udelukkende af politiske årsager at nægte Greenland Minerals en udnyttelsestilladelse, kommer Grønland let til at fremstå som politisk vægelsindet. Dette gavner ikke mulighederne for fremadrettet at tiltrække investorer til grønlandsk minedrift.

Grønland havde stået sig bedre ved at vente med at give efterforskningstilladelse til et uranholdigt projekt som Kvanefjeld, indtil der eventuelt kom et mere robust flertal for udnyttelsen af sådanne forekomster. Der er faktisk andre mulige mineprojekter i Grønland også uden uran som biprodukt.

Af professor Bent Ole Gram Mortensen